

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка **БАХМАТ Наталії Валеріївни** на дисертаційне дослідження **БЄЛЯЄВОЇ Наталії Петрівни «Формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі»**, поданої на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Актуальність теми дослідження полягає у необхідності забезпечення реалізації Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у Новій українській школі (далі – НУШ) (2020 р.) для соціальних гарантій правового і цивільного захисту прав дітей, формування умов надання якісних і безпечних освітніх послуг та сервісів здобуття освіти й здоров'язбереження з метою соціальної реалізації інтелектуального, психоемоційного, фізичного, індивідуального розвитку учнів, а також нарощення потенціалів громадського здоров'я, демографічного, соціально-економічного та екологічнобезпечного розвитку України на засадах сталості.

Низкою причин сучасного стану розбудови безпечного (і здорового) освітнього середовища актуалізовано проблеми – недостатньої сформованості в закладах освіти умов безпеки та доступу до освітнього середовища; відсутності в повній мірі ефективності організації освіти зі забезпечення безпекового та здоров'язбережувального компонентів сприяння сформованості готовності учнів зі безпеки (життєдіяльності, екологічної, інформаційної, соціальної, фізичної, психологічної) здорового способу життя; невідповідності вимогам системи управління якості підготовки працівників закладу освіти (педагогічних працівників/учителів) спроможних і конкурентоздатних для формування відповідних компетентностей і сформованої готовності учнів, життєво необхідних для забезпечення культури якості й безпеки життєдіяльності в умовах соціальної турбулентності глобального виміру (геополітичні та екологічні ризики й небезпеки воєнного стану: суспільно-політичні – маргіналізації, вимушеного переселення, міграції; біосоціальні – пандемії і обмеження життєво необхідних ресурсів).

Зв'язок роботи з науковими планами, темами. Дисертаційне дослідження виконане згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Українського державного університету імені Михайла Драгоманова за темами: «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку України» (номер держреєстрації: 0122U000046); «Психолого-педагогічні основи формування національно-культурної ідентичності дітей та студентської молоді України в умовах воєнно-політичних, соціально-економічних, інформаційних викликів XXI століття, (номер держреєстрації: 0120U001013). Тему дисертації затверджено Вченою радою Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 9 від 30.12.2015 р.).

Найбільш вагомий науковий результат, що містяться в дисертації.

Авторкою вперше:

– *розроблено, обґрунтовано та апробовано* спроектовану організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, яка складається з концептуально-цільового, змістового, процесуального і результативно-діагностувального блоків;

– *обґрунтовано та верифіковано* ефективність педагогічних умов формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, а саме: застосування широкого набору методів формування стійкої позитивної освітньо-професійної мотивації майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі; поетапне формування готовності учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, починаючи з першого, базово-пропедевтичного етапу, через другий технологічний етап, до третього етапу професійної майстерності; інтеграція проєктної діяльності до змісту професійної підготовки майбутніх учителів шляхом впровадження змістового модуля «Проєктування та реалізація безпечного освітнього середовища у початковій школі»;

– *визначено* критерії (когнітивний, операційно-діяльнісний, особистісно-емпатійний, компетентісно-педагогічний), схарактеризовані показники та рівні (особистісно-орієнтований (високий), колективно-орієнтований (середній), репродуктивно-орієнтований (початковий)) готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі; теоретично обґрунтовано структурні компоненти готовності майбутніх учителів;

– *уточнено* зміст понять »формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі», «готовність майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі», «безпечне освітнє середовище»;

– *подальшого розвитку* набули методики професійної підготовки майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі в закладах вищої освіти в умовах військової агресії.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у розробленні та впровадженні в практику підготовки студентів спеціальності 013 «Початкова освіта» навчальної вибіркової програми змістового модуля «Проектування та реалізація безпечного освітнього середовища у початковій школі» та вибіркового освітнього компонента «Проектування та реалізація безпечного освітнього середовища у початковій школі в умовах воєнного стану», які сприяють удосконаленню змісту, форм та методів організації процесу формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі; розроблено діагностичний інструментарій до освітніх компонентів «Основи і методика викладання соціальної та здоров'язбережувальної освітньої галузі» / «Організація і управління освітнім процесом у НУШ»; розроблено комплекс дослідницьких, творчих, ігрових, інформаційних та практико-орієнтованих проєктів, диференційованих та індивідуалізованих за рівнем складності шляхом застосування проєктних технологій.

Основні теоретичні положення та практичні результати виконаного дослідження відображено у 14 наукових публікаціях, серед яких: 3 статті у

наукових фахових виданнях України, 2 статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз даних, 8 публікацій у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій та програма вибіркової навчальної дисципліни.

Оцінювання змісту та завершеності дисертаційного дослідження. Структура роботи логічна, всі розділи та параграфи взаємопов'язані. Контент та авторські положення дослідження відповідають встановленій меті роботи та послідовно викладені відповідно до логіки поставлених завдань.

Дисертація є самостійною науковою роботою, де розкрито та описано власні авторські напрацювання та результати аналітичних досліджень Н. П. Беляєвої. Праця включає теоретичну, практичну та методичну складову, що сформульовані нею особисто. Використані в роботі наукові аспекти, думки, результати практичних доробків інших авторів містять відповідні правомірні посилання і використані лише для підкріплення та обґрунтування авторської ідей та наукових висновків дослідниці. Найвагоміші результати наукової роботи розкрито у загальних висновках дисертації, які корелюють з поставленими завданнями. Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до даного виду робіт.

Виклад матеріалів дисертації є логічним і послідовним. Дисертація має класичну структуру, складається з анотації українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації відповідає вимогам.

У роботі авторкою здійснено конструювання змістового наповнення професійної підготовки майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, розроблено змістову характеристику готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, обґрунтовано та спроектовано організаційно-педагогічну модель формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі у визначених педагогічних умовах, розкрито педагогічні умови формування готовності, визначено критерії,

показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, експериментально підтверджено наукову і практичну ефективність розроблених педагогічних умов для формування готовності майбутніх учителів до створення безпечного освітнього середовища у початковій школі методами математичної статистики (критерій Пірсона).

У цілому дисертація свідчить про високий рівень наукової підготовки дисертанта, досконале володіння методикою дослідження, творчих підходів до вирішення проблем, що дозволило обґрунтувати актуальність та з'ясувати стан наукової розробки теми, а також розв'язати основні дослідницькі завдання. Структура й обсяг основного тексту та загальне оформлення відповідають необхідним вимогам до кандидатських дисертацій. Реферат, відповідає змісту дисертації, достатньо повно відображає основні положення й результати дослідження, оформлений відповідно до сучасних вимог.

Відсутність порушень академічної доброчесності. Результати перевірки дисертаційної роботи та публікацій свідчать про відсутність ознак академічного плагіату, фабрикації та фальсифікацій. Порушення академічної доброчесності у дисертаційній роботі відсутні.

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації. Оцінюючи дисертаційну роботу Н.П. Беляєвої, доцільно висловити певні коментарі та зауваження дискусійного характеру.

1. У першому розділі дисертації, спираючись на розробки зарубіжних дослідників, пов'язаних з проблемами реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, та цитуючи їх, дисертантці слід було ґрунтовніше опрацювати дослідження американських науковців, роботи яких представлені у списку використаних джерел.

2. У 2 розділі розроблено зміст і структуру готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, яка була доповнено аспектами фізичної, психологічної, екологічної, інформаційної та соціальної безпеки на основі Стандарту вищої освіти України першого

(бакалаврського) рівня галузі знань – 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності – 013 Початкова освіта (наказ МОН України від 23.03.2021 № 357), але стандарти періодично оновлюються, принаймні 1 раз в 5 років, тому робота значно виграла в ступені реалізації, коли би були представлені механізми відстежування змін у стандартах і відповідно реагування та критерії розробленої системи.

3. Організаційно-педагогічна модель формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі, яка подана на с. 109 тексту дисертації і на с. 9 тексту автореферату дисертації, значно виграла б, якби дисертантка змістовий і процесуальний блоки доповнила функціями, про які зазначає на с.111-115 тексту дисертації.

4. На сторінках дисертації дослідницею описуються науково-методичне забезпечення, що, за результатами дослідження, сприяє формуванню готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі. На нашу думку, авторці варто було б навести дані аналізу результатів успішності та якості знань студентів після дистанційного вивчення вказаних освітніх компонентів, або їх окремих модулів. Це б підсилило доказову базу вірогідності отриманих результатів.

5. У 3 розділі вірогідність отриманих даних результатів дослідження, які були доведені за допомогою непараметричного критерію згоди К. Пірсона (χ^2) у дисертаційній роботі на с. 152-158 представлені розгорнуто, а в авторефераті стисло.

Висловлені коментарі та зауваження не впливають на наукове значення та практичну доцільність дисертаційного дослідження Н.П. Беяєвої і не знижують цінності отриманих результатів.

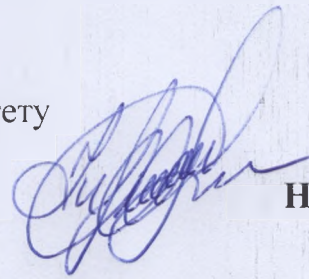
Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Робота виконана на достатньому науково-теоретичному і методичному рівнях, містить різноплановий і ретельно опрацьований авторкою новий теоретичний і практичний матеріал.

Тому вважаємо, що дисертаційне дослідження «Формування готовності майбутніх учителів до реалізації безпечного освітнього середовища у початковій школі» за актуальністю, змістом, обсягом і повнотою викладення основних результатів у публікаціях відповідає п. 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. №567 (зі змінами), а її авторка – БЄЛЯЄВА Наталія Петрівна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри теорії та методик
початкової школи, педагогічного факультету
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка

Наталія БАХМАТ

